

Geloven in rouw

Het rouwproces wordt bepaald door allerlei factoren. Spiritualiteit en religie hebben een invloed op gezondheid en gedrag. In een systematische review hebben onderzoekers bekeken of spiritualiteit en geloof van invloed zijn op het rouwproces na verlies van een dierbare.

Ze doorzochten 15 databases en vonden 32 onderzoeken die voldeden aan de inclusiecriteria. De onderzoeksvragen, onderzoeksopzet en de bestudeerde groepen waren divers en er waren geen gestandaardiseerde uitkomstmaten. Men kon de data dus niet poolen.

Tweeëntwintig onderzoeken concludeerden positieve effecten van geloof op het rouwproces, zes onderzoeken lieten een bescheiden positieve effect zien en twee onderzoeken geen effect. Eén onderzoek liet enkele negatieve effecten zien, onder andere een toename van depressiviteit. Een kanttekening hierbij is dat de meeste onderzoeken methodologisch zwak zijn opgezet.

In de discussie schrijven de auteurs dat de vraag of religie en spiritualiteit het rouwproces beïnvloeden, een complexe vraag is. Dat lijkt mij een open deur. Het begint al met de definiëring: er is geen eenduidige definitie van religie en spiritualiteit. Ook zijn er nauwelijks gevalideerde schalen om religie en spiritualiteit te meten. Het is opmerkelijk dat voornamelijk blanke Amerikaanse vrouwen met een protestantse achtergrond onderzocht zijn.

De auteurs concluderen dan ook dat er geen definitief antwoord kan worden gegeven op de vraag of religie en spiritualiteit het rouwproces beïnvloeden.

Foto: Henk Braam / Hollandse Hoogte

Wel adviseren ze verder onderzoek: prospectief met een multi-methodologische benadering (zowel kwalitatief als kwantitatief), ruimte voor niet-blanken en niet-protestanten, én met een controlegroep. Natuurlijk is het teleurstellend dat er uit zo'n veelbelovende vraag geen ja of nee komt. Of zelfs maar een aanwijzing op goede grond, maar verrassend is het niet. Over de definitie van geloof en spiritualiteit is geen consensus. Over het meten van geloof en spiritualiteit is ook geen eenduidigheid. Toch doen de auteurs

onderzoek naar de rol van die begrippen bij iets ingewikkelds als een rouwproces. Een eerste vereiste voor een onderzoek, definiëren wat religie en spiritualiteit nu precies zijn, doen de auteurs niet. Toch stellen zij dat met de statistische aanbevelingen een nieuwe onderzoeksgroep aan de slag kan gaan. (LK)

Becker G, et al. *Do religious or spiritual beliefs influence bereavement? A systematic review.* *Pall Med* 2007;21:207-17.

Pijn aan het bewegingsapparaat

In 16 Engelse huisartsenpraktijken werden ruim 4000 volwassenen tot 65 jaar benaderd om een enquête in te vullen over klachten aan het bewegingsapparaat. Zestig procent reageerde, 41% daarvan had meer dan 3 maanden klachten, variërend van 23% bij de jongvolwassenen (18-24

jaar) tot 50% bij de oudste groep (55-64 jaar). Lagerugpijn kwam het meest voor (25% van de mensen met chronische pijn), maar de nek (18%), knie (17%) en schouder (17%) bevonden zich ook in de voorhoede. De onderzoekers verbazen zich over het feit dat interventies voor lagerugpijn veel-

vuldig zijn onderzocht, maar dat de andere locaties veel minder aandacht kregen. Daar mag wel wat aan gebeuren. (HvdW)

Parsons S, et al. *Prevalence and comparative troublesome-ness by age of musculoskeletal pain in different body locations.* *Fam Pract* 2007;24:308-16.